

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Tomáše Foltase a soudců Mgr. Davida Hipšra a JUDr. Pavla Molka v právní věci žalobce: **A. Ž.,** proti žalovanému: **Vězeňská služba, Generální ředitelství vězeňské služby ČR,** se sídlem Soudní 1672/1a, Praha 4, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 9. 2017, č. j. 6 A 186/2017 - 23,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I.

[1] Žalobce podal k Městskému soudu v Praze (dále jen „městský soud“) žalobu na ochranu před nezákonným zásahem ve smyslu § 82 a násl. s. ř. s. Současně požádal o přiznání osvobození od soudních poplatků.

[2] Městský soud žalobci zaslal k vyplnění formulář *Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce* s tím, aby jej soudu zaslal ve lhůtě jednoho týdne řádně vyplněný a doložený příslušnými doklady.

[3] Žalobce v potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků uvedl, že pracovní vztah nemůže uzavřít z důvodu nemožnosti uzavřít řádnou pracovní smlouvu. V potvrzení dále uvedl, že nevlastní žádný

majetek, pobírá pouze sociální kapesné ve výši 100 Kč měsíčně. Zároveň má nesplacené závazky.

[4] Městský soud v záhlaví označeným usnesením žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků zamítl. Městský soud s odkazem na judikaturu Nejvyššího správního soudu (rozsudek ze dne 3. 2. 2010, č. j. 3 As 28/2009 - 147), jakož i Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013 a usnesení ze dne 26. 5. 2016, sp. zn. 30 Cdo 3877/2014) uvedl, že při rozhodování o osvobození od soudního poplatku není rozhodným kritériem pouhá objektivní nemajetnost, ale je nutno posoudit možnosti účastníka řízení opatřit si prostředky na úhradu soudních poplatků. Nelze zohlednit nemajetnost, která je důsledkem vlastního rozhodnutí nevykonávat pracovní činnost. Nevole žalobce vykovávat pracovní činnost v průběhu trestu odnětí svobody je jen subjektivní překážkou, kterou nelze zohlednit při rozhodování o osvobození od soudních poplatků.

II.

[5] Proti citovanému usnesení podal žalobce (dále též „stěžovatel“) kasační stížnost. Podle stěžovatele by rozhodujícím faktorem měla být objektivní situace stěžovatele, tj. jeho nezaměstnanost a nemajetnost, nikoliv hypotetické úvahy soudu. Stěžovatel nemá povinnost žádat o „ilegální práci“ ve výkonu odnětí svobody. Zaplacení soudního poplatku je pro stěžovatele překážkou pro přístup k soudní ochraně. Stěžovatel dále polemizoval s rozhodovací činností soudů a dovozoval porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud osvobodil stěžovatele od povinnosti zaplatit soudní poplatek a vydal předběžné opatření, kterým zamezí porušování Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

III.

[6] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

IV.

[7] Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti. Konstatoval, že stěžovatel je osobou oprávněnou k jejímu podání, neboť byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.) a kasační stížnost byla podána včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud nepožadoval zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, jelikož povinnost zaplatit poplatek má stěžovatel jen tehdy, směřuje-li jeho kasační stížnost proti rozhodnutí městského soudu o návrhu ve věci samé či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, bod 27). V nyní souzené věci se ze stejných důvodů neuplatní ani § 105 odst. 2 s. ř. s. o povinném zastoupení advokátem (viz shora zmiňované usnesení rozšířeného senátu, konkrétně jeho bod 29); Nejvyšší správní soud proto stěžovatele nevyzýval k doložení povinného zastoupení.

[8] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[9] Kasační stížnost není důvodná.

[10] Podstatou kasační stížnosti je nesouhlas stěžovatele s posouzením právní otázky splnění zákonných podmínek pro přiznání osvobození od soudních poplatků ze strany městského soudu.

[11] Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. „[ú]*častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.*“ Účastníkovi lze přiznat osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry.

[12] V potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků stěžovatel uvedl, že pracovní vztah nemůže uzavřít z důvodu nemožnosti uzavřít řádnou pracovní smlouvu (z důvodu jeho nesouhlasu s právní úpravou zaměstnávání osob ve výkonu trestu). V potvrzení dále uvedl, že nevlastní žádný majetek, pobírá pouze sociální kapesné ve výši 100 Kč měsíčně.

[13] Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu při rozhodování o osvobození od soudních poplatků musí správní soud přihlížet k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším obdobným okolnostem. Při hodnocení majetkových poměrů žadatele je třeba přihlédnout nejen k výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo. Osvobození od soudních poplatků je proto možno přiznat pouze osobě, která objektivně není schopna soudní poplatek zaplatit a nemá jinou možnost, jak se domoci svých práv než cestou soudního řízení. Vždy je však nutno přihlížet i ke konkrétním možnostem žadatele finanční prostředky si opatřit (rozsudky ze dne 3. 2. 2010, č. j. 3 As 28/2009 – 147, ze dne 21. 6. 2013, č. j. 5 As 33/2013 – 13, či ze dne 10. 4. 2017, č. j. 7 As 85/2017 – 15). Citované závěry byly rovněž aprobovány Ústavním soudem (viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. I. ÚS 311/16, dostupné tak jako ostatní zde uvedená rozhodnutí Ústavního soudu z http://nalus.usoud.cz/). Obdobně Nejvyšší soud ve své judikatuře setrvale uvádí, že „[o]*svobození od soudních poplatků odůvodňují poměry žadatele zpravidla tehdy, nemohl-li by platit náklady bez ohrožení výživy vlastní a výživy osob, k nimž má podle zákona vyživovací povinnost. I když je věcí osobního rozhodnutí každého, zda hodlá pracovat,*

nemůže být zohledněna nemajetnost jako důsledek skutečnosti, že nepracuje z vlastního rozhodnutí. Nebrání-li proto žadateli o osvobození od soudních poplatků v práci nebo v jiné výdělečné činnosti zdravotní důvody nebo to, že přes evidenci u příslušného úřadu práce práci nesehnal, nebo jiné objektivní okolnosti, nelze nemajetnost jako důsledek absence příjmů z pracovního nebo obdobného poměru uvádět jako důvod pro osvobození od povinnosti platit soudní poplatky. Celkové zhodnocení všech okolností, které vypovídají o poměrech účastníka, se pak musí promítnout do závěru, zda účastník (vedlejší účastník) je s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatky a nést další výdaje spojené s řízením, včetně nákladů spojených s poskytnutím právní pomoci (se zastoupením)" (usnesení ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1589/2014, dostupné z www.nsoud.cz, aprobované usnesením Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3368/2015).

[14] S ohledem na uvedené je nutno souhlasit s postupem městského soudu, který v souladu s citovanou judikaturou zohlednil možnosti stěžovatele opatřit si prostředky na úhradu soudního poplatku. Argumentace stěžovatele stran nezbytnosti posuzovat pouze objektivní majetnost žadatele, nikoliv hypotetickou možnost obstarat si prostředky na zaplacení soudního poplatku, je lichá.

[15] Stěžovatel v *Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce* konkrétně uvedl, že nemůže uzavřít pracovněprávní vztah. Městský soud k tomu konstatoval, že je mu z jeho úřední činnosti známo (zejména ze spisového materiálu ve věci vedené pod sp. zn. 10A 210/2016), že stěžovateli je na účet poukazováno pouze sociální kapesné ve výši 100,- Kč, a také že stěžovatel není pracovně zařazen na žádném pracovišti věznice Mírov. Od roku 2008 nepodal žádnou žádost o pracovní zařazení. Městský soud uvedl, že z uvedených podkladů nevyplývá, že by pracovní zařazení stěžovatele nebylo možné z jakýchkoliv objektivních příčin.

[16] V posuzovaném případě tedy vyšlo v řízení najevo, že důvodem absence příjmů stěžovatele nejsou objektivní okolnosti jako např. zdravotní stav či nemožnost sehnat pracovní místo, nýbrž nesouhlas se zákonnou úpravou zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Vzhledem k tomu, že stěžovatel má objektivní možnost příjmu, které však ze svého vlastního rozhodnutí nevyužívá, nelze přisvědčit tomu, že byly splněny podmínky pro osvobození od soudního poplatku. Podobnou argumentací stěžovatele se zdejší soud již opakovaně zabýval. Např. v nedávném rozsudku ze dne 26. 10. 2017, č. j. 5 As 275/2017 – 26, zdejší soud uvedl, že „*Stěžovatel v Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce výslovně uvedl (a v kasační stížnosti potvrdil), že nemůže uzavřít pracovněprávní vztah, neboť se na zaměstnávání vězňů nevztahuje zákoník práce ani zákon o zaměstnanosti. Vězeňská služba však potvrdila, že stěžovatel není zaměstnán z důvodu, že nepodal žádost o pracovní zařazení, přičemž Nejvyšší správní soud nemá důvod považovat toto tvrzení správního orgánu za nevěrohodné. V posuzovaném případě tedy vyšlo v řízení najevo, že důvodem absence příjmů stěžovatele nejsou objektivní okolnosti jako např. zdravotní stav či nemožnost sehnat pracovní místo, nýbrž stěžovatelův nesouhlas se současnou zákonnou úpravou zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Současně stěžovatel neuvádí žádná konkrétní porušení pracovních podmínek, která by dosahovala intenzity porušení základních práv a svobod, a vyžadovala by proto ochranu. Nejvyšší správní soud tedy v souladu s městským soudem neshledal stěžovatelem uvedené důvody nemajetnosti dostačujícími k aplikaci (ve své*

podstatě výjimečného) institutu individuálního osvobození od soudních poplatků. Vzhledem k tomu, že stěžovatel objektivně má možnost příjmu, které však ze svého vlastního rozhodnutí nevyužívá, nelze přisvědčit stěžovatelovu hypotetickému tvrzení, že i kdyby byl pracovně zařazen, jeho příjem by na úhradu soudních poplatků a odměny zástupce nepostačoval vzhledem k současné výši jeho dluhů. (...) Nejvyšší správní soud je ve smyslu § 110 s. ř. s. oprávněn kasační stížností napadené rozhodnutí krajského soudu pouze zrušit nebo kasační stížnost zamítnout. Není tak oprávněn napadené usnesení soudu měnit tak, že se stěžovateli osvobození od soudního poplatku přiznává; stejně tak není příslušný rozhodnout o tom, zda zásah žalovaného, který stěžovatel žalobou napadá, byl či je nezákonný a ani popř. zakázat žalovanému, aby v něm pokračoval, resp., aby v jeho pokračování ustal. Primární posouzení toho, zda se o zásah skutečně jednalo, resp., zda tento byl nezákonný, přísluší v daném případě nejprve městskému soudu a Nejvyšší správní soud není oprávněn jeho rozhodnutí předjímat."

[17] Od uvedených závěrů neshledal zdejší soud důvod se odchýlit a v plném rozsahu na ně odkazuje. Z důvodu, že výkon pracovní činnosti ve výkonu trestu odnětí svobody je upraven právní úpravou (viz např. zákon 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů), nelze souhlasit ani s argumentací stěžovatele, že výkon pracovní činnosti ve výkonu trestu odnětí svobody je nutno považovat za „ilegální práci". Nejvyšší správní soud neshledal ani žádnou jinou nezákonnost či vadu, pro kterou by bylo nutno přistoupit ke zrušení usnesení městského soudu. Městský soud se řádně zabýval majetkovými poměry stěžovatele, přičemž postupoval zcela v souladu s právní úpravou a judikaturou. Z výše uvedených důvodů nepřisvědčil soud stěžovateli ani v argumentaci poukazující na porušení zákona, resp. Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Ani stěžovatelova obecná argumentace o postupu soudů v jiných věcech, porušování jeho práv atp., nic nemění na zákonnosti nyní přezkoumávaného rozhodnutí. Obdobnou argumentací stěžovatele se jak Nejvyšší správní soud, tak i Nejvyšší soud opakovaně zabývaly a neshledaly ji důvodnou (viz např. řízení ve věcech sp. zn. 2 As 190/2017, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013, sp. zn. 30 Cdo 3877/2014 a další obdobná řízení).

[18] Ze všech shora uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.). S ohledem na výše uvedené soud neshledal ani důvod vydat předběžné opatření, jak navrhoval stěžovatel v kasační stížnosti.

[19] Soud rozhodl o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, jemuž by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo, soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, protože mu v řízení o kasační stížnosti nevznikly žádné náklady nad rámec jeho běžné úřední činnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 8. listopadu 2017

JUDr. Tomáš Foltas
předseda senátu